

rum

»Många pratar om att de är samhällsbyggare, men vi är det på riktigt.« Sid 14

PROJEKTDIREKTÖR
BJÖRN ÅSANDER >

NACKA SJUKHUS

PSYKIATRI MED
FLER PLATSER

DANDERYDS SJUKHUS

KONSTVERK
MED FLERA
FUNKTIONER

S:T GÖRANS SJUKHUS

LÅNGSIKTIGA
PLANER FÖR
FRAMTIDEN

VÅRDRUM

FRÅN DE
GAMLA
GREKERNA
TILL NU

VÅR TIDS STORA

Vårdbyggare

innehåll#1

Plats för psykiatri_6

Den norra höghuset vid Nacka sjukhus har byggts om till sex nya psykiatriska vårdavdelningar. Både patienter och personal berömmar lokalerna.

Inspirerande barndom_10

När Ludvig Ödman skapade verket »Att bygga bo« hittade han ett uttryck där han med hjälp drivvedsplankor hittade känslan från när han som liten byggde kojor.

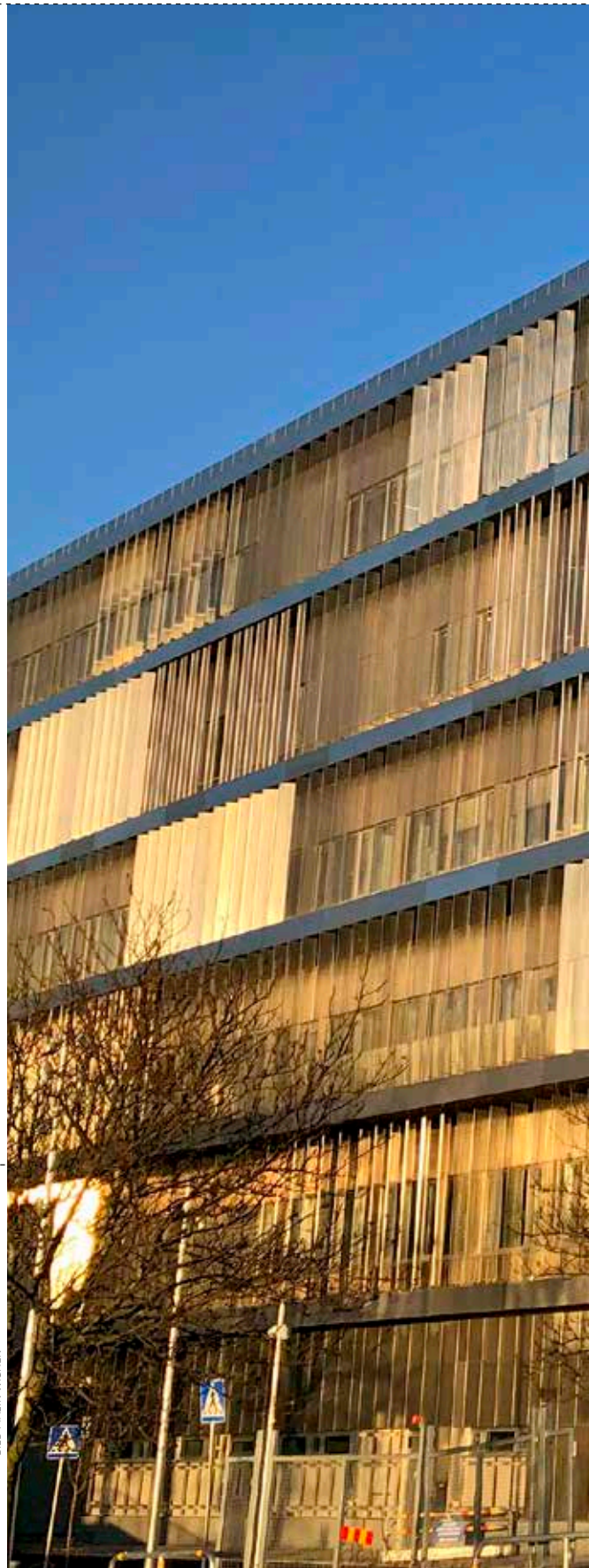
Ett hållbart år_17

Ett miljöarbete handlar ofta om att gneta, inte minst om man ska förbättra ett redan framgångsrikt arbete. Men Locum har tagit flera steg framåt i miljöarbetet under 2019.

Historiska vårdrum_20

Patienter som tillbringar timmar i spa och vårdas enligt en holistisk syn. 2100-talets svenska vård? Nix, vi pratar om de asklepion som byggdes i Grekland för 2 500 år sedan.

rum > red

RUM (3 nr/år) ges ut av Locum AB. **ADRESS:** Östgötagatan 12, Box 172 01, 104 62 Stockholm.

TELEFON: 08-123 170 00. **E-POST:** info@locum.se. **WEBB:** www.locum.se.

ANSVARIG UTGIVARE: Stina Ramberg Dahl. **REDAKTÖR:** Birgitta Holm Wahlberg, 08-123 173 54.

BILDREDAKTÖR: Carola Buretorp, 08-123 170 54. **PRENUMERATION:** prenumeration@locum.se.

PRODUKTION: Monte Rico AB, 070-730 00 80 och Birgersson&Co. **EXTERN REDAKTÖR:**

Tomas Eriksson. **GRAFISK FORM:** Birgersson&Co. **TRYCK:** Trycks på miljövänligt papper

hos miljöcertifierade tryckeriet DanagårdLitho. **OMSLAG:** Olof Holdar.

GDPR: Läs om hur Locum hanterar personuppgifter på locum.se.

VI ÄR EN DEL AV
STOCKHOLMS
LÄNS LANDSTING

BILD: MALIN WIGREN

Allt som glimmar är inte guld

»Med återvinningsbara material och en funktionell utformning står byggnaden placerad i nutid väl förberedd för framtiden (...) med ljusspel och reflektioner ger dessa fasadpaneler ett distinkt uttryck till en vårdbyggnad som genererar syre, ljus och hopp.«

Berömmet flödade när den nya akutvårdsbyggnaden vid Danderyds sjukhus tilldelades Plåtpriset, som delas ut av PLÅT 20 och Svensk Byggplåt. Och som ni ser – allt som glimmar är inte guld.

»Den största satsningen någonsin på vårdfastigheter i Sverige... en mycket lärorik tid som gjort oss till ett bättre bolag.«

ledare > anette henriksson, vd

Ny akut öppnar! Ny byggnad för operation, intervention och röntgen klar! I vår startar nya vårdverksamheter i de nya byggnaderna vid Södersjukhuset respektive Karolinska Universitetssjukhuset i Huddinge. Det är en stor glädje att vi nu kan bidra med ytterligare pusselbitar i förverkligandet av Framtidsplanen för hälso- och sjukvården.

Fröet till Framtidsplanen planterades i början av förra decenniet. Det skulle komma att resultera i den största satsningen någonsin på vårdfastigheter i Sverige och ett exceptionellt uppdrag för Locum som pågår under perioden 2011-2022.

På Locum kan vi nu börja summera erfarenheterna. Det har varit en utmanande och utvecklande tid där vi arbetat i nära samarbete med vården, projektörer, experter och byggbranschen. En mycket lärorik tid som gjort oss till ett bättre bolag. Möt vår projektdirektör Björn Åsander i ett stort reportage där han summerar Locums erfarenheter och delar med sig av sina personliga reflektioner. Som att den här tiden har ökat både vår och branschens kompetens och skapat mängder av ny kunskap bland samhällsbyggare. Och att vi internt har vässat våra processer och ökat vår affärsmässighet. Björn lyfter också fram att vi adresserat utmaningarna kring arbetsmiljö och oseriös arbetskraft på ett systematiskt och framgångsrikt sätt.

Dessutom kan vi konstatera att vi nått målet när det gäller miljöcertifiering enligt Miljöbyggnad. Nio av nio nya vårdbyggnader har fått sina preliminära certifieringar och en av vårdbyggnaderna utsågs 2018 till Årets Miljöbyggnad. De nya byggnaderna är också utformade så att de kan anpassas för framtidens vårdverksamhet för att därigenom vara hållbara under lång tid framöver. Vi går nu in i en period där vi fokuserar på att förvalta de nya komplexa vårdlokaler och att fortsatt underhålla befintliga fastigheter.

Rum har gjort ett besök på Nacka sjukhus och satsningen på fler moderna vårdplatser och bättre arbetsmiljö för psykiatri. Dessutom berättar vi om de långsiktiga fastighetsutvecklingsplanerna, vårdrummets historiska utveckling och vårt säkerhetsarbete i form av beredskapsfunktionen.

Trevlig läsning! ❁

?

Var är vi nu?

GISSA STÄLLET. En pippi som är del av ett större verk. Svaret hittar du längst ned på sidan 23.

»Vi förvaltar, bygger och utvecklar två miljoner kvadratmeter vårdfastigheter.«

UR: LOCUMS VÄGLEDNING MOT REGIONENS VISION

REGION STOCKHOLM

MAX PLUNGER

NU PÅ INSTAGRAM

VAR UPPDATERAD. Se vad som händer i din vårdfastighet. Följ oss på sociala medier.

LOCUM.SE

• Vi bygger för att möta framtidens vårdbehov. Nu är arbetet inne på utloppet och vi har börjat lämna över lokalerna till vården. Se vår senaste film som sammanfattar uppdraget Strategiska investeringar 2011–2022.

• Inspireras av Vicky Laus resa från student på KTH och exjobb på Locum till nuvarande tjänst som projektchef. Hon har jobbat på Locum sedan 2010.

• Målet var att miljöcertifiera alla de nio stora strategiska byggprojekten för hälso- och sjukvården i länet. Detta ambitiösa mål sattes upp tidigt i projekten och har varit en känd förutsättning sedan många år tillbaka. Nu börjar byggnaderna tas i drift och vi kan konstatera att vi klarat utmaningen.

BILD OLOF HOLDAR

Några av Locums vårdlokalutvecklare. Fr. v. Lise-Lotte Olofsson Hernström, Tove Jäverbrant Siim, Christina Lorenzen, Anna Haara och Lena Brinck.

Tolk mellan vård och byggare

SAMVERKAN. Samverkan med vården. Vad gör en vårdlokalsutvecklare på Locum? Hur jobbar hen? Nu har den andra filmen i en serie om olika roller och experter inom Locum publicerats.

Lena Brinck, en av vårdutvecklarna på Locum, är i grunden specialistsjuksköterska. Hon förstår både vårdens och byggarnas språk.

– Jag är tolken mellan vården, arkitekterna och byggarna, säger hon.

I filmen berättar hon också om ett intensivt nätverkande med de övriga regionerna i Sverige inom ramen för PTS – Program för Teknisk Standard – kring hur vårdlokaler ska utformas på bästa sätt. Dessutom lyfter hon det viktiga samarbetet med Chalmers, där enheten för arkitektur bedriver evidensbaserad forskning kring vårdlokaler.

Filmerna, som tar sats i Locums många projektuppdrag, är inspelad på bygget av BB/Förlossning på S:t Görans sjukhus vintern 2020.

Du hittar filmerna på Youtube/locumab.

SNABBARE MED ROBOT. En ny robot på kundtjänst hjälper oss att hantera arbetsorder bättre och snabbare.

!

**LOCUM
KUNDTJÄNST
PORTAL.LOCUM.SE**

**VID AKUTA
ÄRENDEN RING:
08-123 172 00**

Hanna Alevad, Margareta Hjern och Catharina von Schreeb vid entrédörren in till Psykiatrisk avdelning 60 vid Nacka sjukhus.

Personcentrerad psyki

Varmt
Välkommen!

Psykiatrin har
fått 65 nya platser
vid Nacka sjukhus.
Lokalerna, byggda
av Locum i samverkan
med vården, har gjort
både personal och
patienter glada.

TEXT Tomas Eriksson
FOTO Danish Saroe,
Olof Holdar & Yanan Li

kiatri

»Dörrarna har egna lås som patienterna kan öppna och låsa med ett chip på ett armband, och det finns låsbara skåp.«

Camilla Peterzén,
fastighetsförvaltare.

En gång i veckan har patienterna på de sex nya psykiatriska vårdavdelningarna vid Nacka sjukhus »patientforum«. Där får patienterna lämna synpunkter på vård och lokaler. Veckans höjdpunkt, enligt Marcus Mode, biträdande enhetschef vid Psykiatri Södra Stockholm.

– Vi får så fin feedback från patienterna, de är så nöjda med våra nya lokaler. De beskriver det som en hotellkänsla. Det gör att vi som jobbar här får stor energi och jag hoppas att den fina återkopplingen gör att vi kan fortsätta att arbeta i samma anda, säger han.

Psykiatri Södra Stockholm var i behov av fler slutenvårdsplatser. Dessutom var de vårdplatser som fanns, utspridda mellan Haninge, Farsta, Nacka, Gubbängen och Södermalm – allt enligt gamla vårdstrategier där det ansågs extra viktigt att patienterna hade nära till psykiatriavdelningarna.

Så inom ramen för de strategiska investeringarna togs den norra höghusdelen vid Nacka sjukhus i anspråk, tidigare fanns här administration, äldreboende och habilitering. I december 2017 startade arbetet som skulle ge sex psykiatriavdelningar var sitt våningsplan. Det innebar att antalet platser på Nacka har ökat från 31 till 96, på en yta av 9 900 kvadratmeter.

– **I dag ser vi** snarare att man blir sårbar med geografiskt utspridda avdelningar. Därför är detta en väldigt efterlängtd utbyggnad och jag ser stora fördelar med att vi har så många avdelningar på ett ställe. Framför allt ökar det tryggheten, vi kan alltid ta hjälp av varandra både i vardagen och i akuta situationer. Det blir också lättare att samla ihop personer för kompetenshöjande insatser och annat, säger Catherine Udén, överläkare vid Psykiatri Södra Stockholm.

Den 14 oktober 2019 överlämnades vårdavdelningarna till vården. Lokalerna hade då genomgått en teknisk upprustning, med bland annat nya avloppsstammar, nya fönster och sprinkleranläggning. Samtliga rum har skapats enligt ett konceptprogram som tagits fram av Locum och SLSO, men som finputsats efter att verksamhetens personal i slutskedet getts möjlighet att påverka utformningen. Nästan alla rum är enkelrum, men det finns några dubbelrum för patienter som inte vill sova ensamma.

Just rummens utformning och de möjligheter och den frihet detta medfört är det som gett upphov till mest beröm.

–Dörrarna har egna lås som patienterna kan öppna och låsa med ett chip på ett armband, och det finns låsbara skåp. Det finns även ett säkert laddskåp för mobiler med

»En vårdform som bygger på tanken att patienten är en fullvärdig medlem i ett team.«

Rummen är byggda enligt ett »typrum« framtaget av Locum och SLSO. Patienterna liknar det vid att bo på hotell. Extra korta laddningssladdar gör att patienterna kan ladda mobiler på sitt rum. På avdelningarna finns också ett anhörigrum dit barn kan komma.

Marcus Mode,
biträdande enhetschef.

Catherine Udén
överläkare.

kort sladd och duschen är inbyggd i väggen, tidigare fick patienter av säkerhetsskäl gå till en reception för att be personalen om hjälp för att ladda telefonen eller hämta en duschslang. Allt detta bidrar till en ökad integritet, berättar Catherine Udén.

Avdelningarna är byggda för personcentrerad vård.

– En vårdform som bygger på tanken att patienten är en fullvärdig medlem i ett team, och att patientens erfarenheter är lika mycket värda som professionens. Här i Nacka har vi två team på varje avdelning för att patienterna inte ska få möta för många personer. Teamen har sina expeditioner i vardera av de två korridorerna på avdelningen, med gemensamma funktioner i mitten, säger Catherine Udén.

Inom ramen för personcentrerad vård finns också aktivitetsrum med träningsred-

skap, spel och annat. Här finns även »lugna rummet«, utformat med lugnande inredning, tyngdtäcken och sinnesstimulering i form av valbar doft, musik eller andra ljud. Korridorerna har sittgrupper för den som vill sitta ute bland folk. Avdelningarna är också gjorda för att personalen ska vara ute bland patienterna, och de rum som finns för administration har fönster ut mot avdelningen.

– Det ska vara tydligt att vi är där för patienterna, att vi inte fastnar på expeditionerna, säger Catherine Udén.

Marcus Mode berättar en historia om en patient som var i kontakt med vården för första gången i sitt liv och blev mycket förvånad över hur fint det var i Nacka. Men faktum är att det inte bara är patienterna som är nöjda.

– Det är fantastiskt att få vara med om att få jobba på ett ställe som är helt nytt. Det är fräscht och det är genomtänkt, till skillnad från de lite slitna lokaler man ofta ser inom psykiatri. Man känner sig stolt och det gör det kul att gå till jobbet, säger Marcus Mode.

I hisshallar finns byggnadsintegrerad keramisk konst av konstnär Maria Boij som har fått förhålla sig till tidigare verk på sjukhuset av Stig Lindberg. Jonas Nobel och Jakob Sjöstedt har skapat konst för vårdavdelningarna.

Bland de nöjda finns även Locums fas-

tighetsförvaltare Camilla Peterzén, som lyfter fram samverkan med verksamheten.

– Vi har haft ett väldigt bra samarbete under hela projektet och lärt oss vad verksamheten behöver. Det var också bra att vi byggde ett typrum där vi kunde prova olika lösningar och representanter från olika intressegrupper kunde komma och testa, säger hon.

Arbetet i sig har dock haft några små klurigheter att övervinna.

– Framför allt har det varit en utmaning att bygga om samtidigt som sjukhuset är i full drift. Det handlar om att vi bara kunnat borra på vissa tider och andra saker som skapar fördröjningar. Vi har varit så varsamma som möjligt och vården har varit tålmodig, vilket jag är mycket tacksam för. Sedan har psykiatriska avdelningar egna förutsättningar när de driftsatts. Om en hantverkare ska göra ett jobb så måste en personal följa med och kolla så att exempelvis inga verktyg glöms kvar och kommer i orätta händer. I stort har dock arbetet fungerat jättebra, säger Camilla Peterzén. ❀

FAKTA NACKA

Antalet avdelningar: 6.

Antalet vårdplatser: 96.

Yta: 9 900 kvm

Kostnad för om-/utbyggnad: 400 Mkr.

»Det har hela tiden varit i åtanke att göra något för dem som befinner sig på sjukhuset ofta, personal och patienter.«

TEXT Karin Frid FOTO Olof Holdar

Det som först fångar ögat vid ingången till akutmottagningen vid Danderyds sjukhus är vad som sticker upp mitt i ett räck: två rangliga och krokiga hus med fönster som lyser när mörkret faller. Tittar man närmare ser man att det räck som husen sitter fast i är en förlängning av skulpturerna. Det är knotigt och krökt på sina ställen och vissa stolpar är lysande gröna. Staketet tar en organisk form och klättrar runt husen, effekten blir att de tycks omslutna i något slags grönska. Skulpturen, skapad av konstnären Ludvig Ödman, är integrerad i miljön med en funktion utöver att vara konst.

Berätta om idén bakom verket "Att bygga bo"?

– Jag har nog präglats en del av mina föräldrar som är arkeologer, så jag höll på att samla mystiska grejer och det tog sig uttryck genom plankorna som husen består av. De blev som en behållare till samlingen. Sedan gillade jag uttrycket som blev av drivvedsplanor tillsammans med känslan av när man var liten och byggde kojor på ett snett och krokigt sätt, säger Ludvig Ödman.

Vad är viktigt i din skapandeprocess?

– Görandet är viktigt. Min egen barndom är en stor del av inspirationen, det är något spännande med det och hur man gjorde saker som liten. Jag gillar inte heller att lämna saker till slumpen. På verket vid Danderyds sjukhus har jag pillat på varje detalj.

Hur valde du material och färg?

– Verket har tre komponenter: plankorna, det smidda stålet, samt färgen och ljuset. Den gröna färgen är med på grund av dess helande kraft, som jag kopplar till gröna miljöer som parker och skog. Räckets pinnar är individu-

ella och härmar växtlighet. Färgerna är anpassade efter sjukhusets egna standardfärgskala och plankorna är gjutna i aluminium vilket gör att de skimrar i solen, man kan också känna ådringarna på dem.

Varför lyser skulpturerna upp?

– Det har hela tiden varit i åtanke att göra något för dem som befinner sig på sjukhuset ofta, personal, patienter eller vem det nu är. Ljuset tänds när det blir mörkt och imiterar en slags aktivitet. Det inbjuder till tankar om vem eller vad som är där inne, som en distraction. Man ska kunna upptäcka olika saker olika tider på dygnet. På dagen är de mer taktila, lättare att närma sig och känna på, om man har möjlighet att göra det. Det som var lite besvärligt var att göra ett nytt räck i och med att det finns standardmått som man måste anpassa sig till ur en skydds- och funktionsaspekt, men det gick bra.

Hur gick upphandlingsprocessen till?

– Det fungerade väl som vilken upphandling som helst. Jag och hundratals andra anmälde intresse i Region Stockholms konst-databas, vilket var väldigt smidigt. Sedan gick

konstkonserter igenom alla inkomna förslag innan ett urval gjordes. År 2015 började vi med modeller och skissarbete, sedan kom punkten då det skulle visualiseras och byggas. Jag var rätt grön och trodde inte alls att jag skulle väljas när jag sökte in, det var första gången jag gjorde något sådant. Jag fick en egen projektledare som allt skulle gå genom och det var väldigt strukturerat. Det är svårt med en process som är så lång, jag jobbade med verket i fyra år. Sedan var det mycket med all transparens, att man måste visa upp verket mellan leden, vilket jag inte är van vid. Det här var en bra erfarenhet.

Funkar det att hantera konstverk inom den process som offentlig upphandling innebär?

– Jag tror det, i alla fall om man är yrkesverksam och kommit in i den svängen. Ofta ska man ha en viss erfarenhet när man söker. Det är lite komplicerat med upphandlingsprogrammen och jag tyckte att det var lite grötigt att greppa allt tekniskt kring processen. Många duktiga konstnärer struntar nog i det för att det är svårt.

Varför är det viktigt med konst i offentlig miljö?

– Det är roligt när så många som möjligt har tillgång till verken. Man har ju ofta en designad plats för verken i offentlig miljö och då blir det som en liten permanent konsthall för folk att besöka när som helst, vilket är fint.

Vad har du mött för reaktioner?

– Mest positivt, det var roligt när de öppnade gångvägen och folk kunde gå förbi och kolla. Jag såg en man som hajade till lite, backade några steg och sedan tog tag och ruskade i räcket. Det finns något i den reaktionen, att det är en påverkan. Jag hoppas att det kan ge folk någonting. ✿

NAMN > Ludvig Ödman. **ÅLDER** > 34 år. **BOR** > Långö, utanför Värnamo. **BAKGRUND** > Växte upp utanför Malmö. Gick utbildningen Järn och stål, offentlig förvaltning på Göteborgs universitet. **FAVORITKONSTNÄR** > Anselm Kiefer. "Han gör jättespännande grejer."

*Att bygga bo vid
ingången till akut-
mottagningen
vid Danderyds
sjukhus.*

Vårdande konst

Inom ramen för de strategiska investeringarna har många nya konstverk beställts. Konsten i vården ska samverka med arkitektur och inredning och bidra till en visuellt attraktiv och läkande miljö, ute och inne, för patienter och personal. Konsten är en viktig del av kulturarvet och ska spegla den tid när en ny- eller ombyggnad gjorts. Region Stockholm förvaltar runt sextiotusen konstverk och har därmed en av landets största samlingar av konst.

DANDERYDS SJUKHUS

Fyra landskap inbjuder till resor i tanken. Genom fönstren intill väggmålningarna knyts den inre miljön på sjukhuset samman med världen utanför. Enligt konstnären Viktor Rosdahl symboliserar verken i hiss-hallarna på våningarna 2-5 längtan.

SÖDERSJUKHUSET

Bilder av textila konstverk skapar en kontrast till den sterila operationsmiljön. I bild ses ett verk av Mija Renström. Övriga konstnärer är Mona Wassén, Sofia Wahl, Morteza Golestani, Matilda Dominique och Frida Berntsson. Fotografen Per Mannberg har förstorat verken på specialbehandlade väggar i operationssalarna.

< NACKA SJUKHUS

De olika konstuttrycken som möter varandra tillför en mänskligare dimension i sjukhusmiljön. Maria Boijs samtida keramiska verk i hisshallarna skapar en berättelse som står i dialog med det nyrenoverade verket av Stig Lindberg från 1965 i huvudentrén.

SÖDERTÄLJE SJUKHUS

Genom måleri och bronskulpturer fogas platser och tid samman som i minnet. Den ena skulpturen är en avgjutning av ett träd från konstnären Juan-Pedro Fabra Guemberenas barndomshem i Uruguay. Verket blir som en länk mellan innergården i Uruguay och sjukhusgården.

HUDDINGE SJUKHUS

Stämningen i det katedralliknande trapphuset ska kunna förflytta besökaren i tid och rum, enligt konstnären Snezana Vucetic Bohm. Hennes ljuskrona av glas lyser över alla som rör sig i trappan i O-huset, byggnaden för operation, intervention och röntgen.

S:T GÖRANS SJUKHUS

Åtta meter upp i luften sträcker sig den dynamiska skulpturen gjuten i aluminium. Konstnären Linda Bäckström har baserat formen på strukturen hos folieballonger. Det omslutande landskapets uttryck på innergården vid byggnad 45 anpassar sig till verket.

Björn Åsander ser tillbaka på fyra händelserika år.

Unikt, stort, lärorikt!

Det exceptionella uppdraget 2011-2022 börjar gå mot sitt slut. Det är dags för projektdirektör Björn Åsander att summera, dra lärdomar och dela erfarenheter som blir värdefulla för lång tid framöver. Han gör det med stolthet – för resultatet är bland annat nöjda kunder, inga allvarliga olyckor samt långsiktigt hållbara och prisbelönda vårdfastigheter.

TEXT Tomas Eriksson FOTO Olof Holdar

Björn Åsander behöver ingen lång betänketid för att besvara frågan om vilka de största lärdomarna som arbetet med de strategiska investeringarna har gett.

– Framför allt två saker. Den ena är vikten av att planera ett projekt väl, att göra hemläxan ordentligt tillsammans med vården och tydligt definiera vad uppdraget går ut på. Startar man för tidigt är risken stor att man en bit in i arbetet måste riva upp beslut och ändra utförande i sent skede, vilket oftast är mycket kostsamt. Det andra är att ständigt lyssna till den kompetens som finns runt oss,

ett arbete i den här storleken är en uppgift för en grupp, det är inte individuella prestationer som räknas, säger han.

Beslutet om de strategiska investeringarna togs av dåvarande landstingsfullmäktige 2011. Åtta sjukhus har fått ny- eller tillbyggnader, allt till en kostnad av runt fjorton miljarder kronor.

Med tanke på att det inte hade byggts något sjukhus i Stockholmsområdet på runt fyrtio år, och aldrig någonsin funnits något uppdrag i den här storleksordningen, så var det i flera avseenden ett arbete som började med ett vitt papper.

– För oss gällde det till att börja med att knyta kunskap till projekten. Det fanns stor kunskap i företaget, hos våra runt sextio projektledare som inte gör annat än bygger om och bygger till i vårdfastigheter. Att ge sig på de här stora projekten var dock en helt annan sak. Vi fick både rekrytera och knyta till oss ytterligare kompetens från projekterings- och entreprenadmarknaden, människor med erfarenhet av andra stora och teknikintensiva projekt. En del fick vi också lära oss tillsammans under resan, berättar Björn Åsander.

Under en stor del av 2010-talet var marknaden överhettad.

Nybyggnad vid
Södersjukhuset.

Samtidigt behövde Locum rekrytera och behålla de bästa krafterna. Och det fanns en del unika saker att locka med.

– Vi lyckades i ett tidigt skede knyta till oss individer som vi visste andra ville jobba med. Sedan var projektens volym och karaktär något som andra inte kunde erbjuda. Många pratar om att de är samhällsbyggare, men vi är det på riktigt. Varje stockholmare kommer förr eller senare att besöka någon av våra vårdfastigheter.

Björn Åsander lyfter ofta fram samarbete och vikten av att lyssna på andra. En viktig part att samarbeta med är förstås vården.

–Vi är duktiga beställare och kan bedriva projekt, men vi har inte all detaljkunskap kring vården även om vi har egna specialister med vårdbakgrund. Därför organiserade vi oss för uppgiften genom att ta med kontaktpersoner utsedda av vården. Vi lärde oss väldigt mycket av dem, som man gör när man träffar människor med andra kompetenser.

För min personliga del var nog den största lärdomen att verkligen förstå hur komplexa vårdfastigheter är och vilka stora krav de ställer på teknik, funktion och redundans.

De strategiska investeringarna tog även Locums hållbarhetsarbete till en högre nivå.

– Vi gick in med den höga ambitionen att klassa våra fastigheter enligt Miljöbyggnads mest ambitiösa klass, Guld. Det lyckades vi med inte bara i en byggnad, utan i åtta. Det är helt enastående, vill jag påstå. Vi har också tre år i rad varit i final i Årets Miljöbyggnad, och vunnit en gång. Hållbarhetsarbetet är en av de delar i arbetet med de strategiska investeringarna som jag känner extra stolthet över.

De strategiska investeringarna har gjort Locum till ett än mer professionellt och väl rustat »projektledningsbolag« – med en ökad kompetens och förbättrade processer för byggnation, kostnadsstyrning och beslutsfattande.

STRATEGISKA INVESTERINGAR

Locum har byggt nytt och byggt om vid åtta sjukhusområden:

- Danderyd
- Huddinge
- Karolinska Solna
- S:t Göran
- Södersjukhuset
- Södertälje
- Nacka
- Sollentuna

BJÖRNS HEMLÄXA

- Översätt behov till tydliga funktions- och programkrav och dokumentera dessa.
- Säkerställ lösningar med en väl genomarbetad systemhandling.
- Förankra en modell innehållande tydliga beslutsmandat med samtliga parter som hanterar önskade förändringar.
- Organiserar med fokus på helhetssyn.
- Starta inte någon produktion innan ovanstående är på plats.

Arbetet med de strategiska investeringarna är ingen enmansshow utan ett gediget grupparbete, enligt projektledaren Björn Åsander (i mitten).

»Vi är skattefinansierade och har därmed ett gemensamt ansvar för att vi ska få så mycket som möjligt för pengarna.«

För att ta till vara kunskaperna görs i slutfasen av varje projekt en erfarenhetsöverföring som redovisas för övriga delar av företaget.

– Även vår projektstab har gjort genomlysningar för att se vad vi kan lära oss och dela med oss av till verksamheterna och våra leverantörer.

Delar ni med er av er kunskap utanför Region Stockholm?

– Absolut. Vi träffar andra regioner regelbundet och delar erfarenheter, främst med Västra Götalandsregionen och Region Skåne. Vi sitter med samma utmaningar och vi är

skattefinansierade. Vi har därmed ett gemensamt ansvar för att vi ska få så mycket som möjligt för pengarna.

Hur har värden tagit emot sina lokaler?

– Det är jättekul att notera alla positiva reaktioner vi har fått på de nya lokalerna. Det är extra glädjande eftersom berömmet kommer från så många håll.

Om du fick göra om jobbet, är det något du skulle göra annorlunda?

– Ja, vi skulle ha startat ännu tidigare med att detaljplanera fasen då färdiga lokaler lämnas över till hyresgästen. I början såg vi uppdragen lite för mycket som en byggprocess, och tänkte mindre på att fastigheterna också ska driftas och förvaltas. Det gjorde att vi fick arbeta intensivt och forcerat med de första överlämningarna. Men vi lärde oss snabbt, och med tiden har det gått bättre och bättre.

Stora byggprojekt blir ofta dyrare än de ska. Hur har det gått med de strategiska investeringarna?

– Om vi backar till när jag kom 2016, då konstaterade vi att pengarna inte var tillräckliga, och det handlade om att man hade startat vissa arbeten lite för tidigt. Då fick vi äska mer pengar av politikerna. Sedan dess har vi på totalen hållit oss inom ramarna. Jag är nöjd, skattepengarna ska räcka till så mycket mer. 🌸

TRE VIKTIGA FRÅGOR FÖR BJÖRN ÅSANDER

ARBETSMILJÖ: »Det är självklart för Locum att fokusera på säkerheten och vi är en av initiativtagarna till branschföreningen Håll Nollan. Därför förstärkte vi vår organisation med en arbetsmiljöingenjör och på våra byggarbetsplatser har vi fört en tydlig dialog med entreprenörerna. De som arbetar i våra projekt ska komma hem i samma skick som de var när de gick till arbetet, möjligen lite gladare och stoltare.«

AFFÄRSMÄSSIGHET: »Vi har under senare år fokuserat på att vi är och ska agera som ett professionellt fastighetsbolag. Det har gjort oss mer affärsmässiga, vilket marknaden nu börjar se. Det innebär bland annat skarpare avtal med ännu tydliga klausuler vad vi förväntar oss och med tydliga konsekvenser om man inte följer uppgjorda avtal.«

OSERIÖS ARBETSKRAFT: »Som offentlig beställare måste vi vara otroligt noggranna med att hålla oseriösa företag och arbetskraft borta, allt från svartjobb till ren människohandel. Vi för en tät dialog med våra entreprenörer och andra aktörer för att säkerställa dessa frågor.«

-13%

Energianvändningen var 13 procent lägre än 2011. Målet 12 procent överträffades därmed.

94%

94 procent av byggvaror och -material är godkända enligt Byggsvarubedömningen. Målet var minst 90 procent.

90%

Andelen sorterat byggavfall blev 90 procent. Målet var minst 90 procent.

hållbarhet >

Gnetar sig till framgång

BILD OLOF HOLDAR

- Att nå mål är roligt, framför allt när man lyckas göra det tillsammans, menar Locums hållbarhetschef Elisabeth Teichert.

Locums hållbarhetsarbete under 2019 gick i det framgångsrika gnetandets tecken.

Det är laget framför jaget som ser till att Locums miljöarbete fortsätter att vara framgångsrikt och att uppsatta miljömål nås, enligt hållbarhetschefen Elisabeth Teichert.

- Att nå mål är roligt, framför allt när man lyckas göra det tillsammans. Det finns ett engagemang för miljöarbete, men det finns ingen Zlatan som kan fixa allt, alla måste bidra, säger hon.

Som en följd av det framgångsrika lagarbetet visar 2019 års Hållbarhetsrapport från Locum på många små framgångar, som att:

- **Energianvändningen** är 13 procent lägre än 2011, bättre än målsättningen i Locums Miljöplan vars mål var en minskning med 12 procent för året.

- **Målet** att minst 90 procent av material och produkter som används i byggprojekt ska vara godkända enligt Byggsvarubedömningen, alltså inte ha några miljö- eller hälsofarliga effekter,

ATT NÅ MÅL ÄR ROLIGT, FRAMFÖR ALLT NÄR MAN LYCKAS GÖRA DET TILLSAMMANS.

har överträffats med råge och landar på 94 procent.

- **Avfallstransporter** genomförs till runt 95 procent med förnybara drivmedel, att jämföra med målet på 85 procent.

Lägg till att miljöarbetet har lett till att det nu finns tio byggnader som är certifierade via Miljöbyggnad – åtta i klassen Guld och två i Silver – och att en av byggnaderna var i final i Årets Miljö-

byggnad, att arbetet gett möjligheten att låna pengar via Gröna obligationer, att solceller levererat 1 087 MWh el, att... Ja, så där kan vi hålla på hur länge som helst. Och just det glädjer Elisabeth Teichert allra mest.

- Det är faktiskt det som jag är mest stolt över, att vi når så många av våra miljömål, trots att det ofta handlar om förbättringar av redan bra resultat.

2019 års miljöarbete var ännu ett steg mot Locums övergripande mål om att vara klimatneutralt 2045, likväl som att stötta Region Stockholms mål att miljöpåverkan år 2021 ska ha minskat med 50 procent jämfört med 2011. År 2020 fortsätter i samma anda som 2019.

- Vi gnetar på med samma prioriterade målsättningar, energi, byggmaterial och byggavfall. Men vi vrider hela tiden på målsättningen och ökar kraven, säger Elisabeth Teichert. 🌸

Fastighetsstrategen Anders Nilsson arbetar med fastighetsutvecklingsplaner.

Det finns en plan

Det är många faktorer som styr hur ett sjukhusområde bör och kan utvecklas. Därför skapar Locum långsiktiga fastighetsutvecklingsplaner – FUP.

TEXT Tomas Eriksson FOTO Olof Holdar ILLUSTRATION Josefin Herolf

Vårdfastigheter ligger ofta centralt, och både vård och stadsplanering är i ständig utveckling. För att långsiktigt kunna utveckla fastigheterna jobbar därför Locum med fastighetsutvecklingsplaner, som uppgraderas i cykler om fem-tio år. Därmed förhindras bland annat att kortsiktiga lösningar går emot den långsiktiga planen.

– Men efter fem-tio år har vissa förutsättningar förändrats, medan andra planer har hunnit genomföras och bör tas bort från långtidsplaneringen, säger Anders Nilsson, fastighetsstrateg vid Locum.

Under 2019 och 2020 arbetas det med

fastighetsutvecklingsplaner för sju vårdfastigheter förvaldade av Locum: S:t Görans sjukhus, Dalens sjukhus, Nacka sjukhus, Löwenströmska sjukhuset, Karolinska Huddinge, Danderyds sjukhus och Rosenlunds sjukhus. Att jobba med flera FUP:ar samtidigt underlättar.

– Då kan vi på ett bättre sätt samordna och fördela våra resurser, så att vi inte börjar bygga eller bygga om på alla ställen samtidigt, och det möjliggör effektiva evakueringslösningar. Men vi vässar också våra arbetssätt, exempelvis genom att dela kunskap mellan vårdfastigheter när vi tar in expertkunskap, säger Anders Nilsson.

När Stockholmsregionen växer så påverkas

vårdfastigheterna av de stora stadsutvecklingsprojekt som genomförs. Kanske är detta tydligast vid S:t Görans sjukhus, som ligger mitt i ett expansivt område. Den senaste FUP:en gjordes 2011 och i en ny FUP måste stadens planer för området intill fastigheten vägas in. Bland annat har sjukhusområdet fått avstå mark längs S:t Göransgatan för att möjliggöra stadens utvecklingsplaner. Ett resultat av detta är att gatan flyttas närmare sjukhuset.

Arbetet med FUP:arna följer samma mönster vid alla vårdfastigheter. En projektgrupp samlar in tekniska och fysiska förutsättningar, där den kanske viktigaste faktorn att förhålla sig

till är RUF5 2050 (Regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen) där Region Stockholm har dragit upp huvuddragen för hur staden tros utvecklas fram till 2050. Det görs utifrån beräknad befolkningsutveckling, fysisk utveckling och samhällsutveckling. Därefter görs en genomgång av vad som genomförts i den senaste FUP:en. En omvärldsbevakning där andra fastighetsförvaltande företag, främst andra Regioner och Akademiska hus, ingår i förarbetet, liksom faktainhämtning från arkitekter som nyligen genomfört FUP:ar.

Maria Gustafson

Jakob Ekwall

- Vi måste också bevara och bygga läkande miljöer, med gröna lungor för patienter och personal. Det gäller också att samordna bil- och gångstråk runt sjukhuset på ett fungerande och tryggt sätt, så att det stämmer med den stadsbild vi vill ha och med Boverkets kännetecken för trygga platser, berättar Maria Gustafson, fastighetsområdeschef S:t Görans/Södertälje.

- Ska jag nämna ett par praktiska exempel för S:t Görans FUP så känner jag att det i dag

är mindre fokus på parkeringsplatser och att vi försöker utveckla och tillvarata de gröna ytor som finns på området, säger Jakob Ekwall, projektledare vid Locum.

När förutsättningarna är på bordet hålls en workshop med representanter för Locum, vården, regionen och arkitekter vid varje sjukhus där deltagarna tar fram tre förslag på hur fastigheten kan och borde utvecklas. Ytterligare en workshop väljer ut ett av förslagen, som efter en slutremiss hos bland annat Hälso- och sjukvårdsförvaltningen går till beslut.

- Det här är ett enhetligt arbetssätt som ser likadant ut vid alla sjukhus. Det gör att vi begränsar oss till tre förslag från vilka vi väljer det bästa, säger Anders Nilsson.

Det är viktigt att inte bli för detaljerad.

- Det är lätt hänt, att man redan på detta stadie försöker hitta lösningar. Men det är inte vårt jobb, vi ska lägga de strategiska förutsättningarna, säger Anders Nilsson.

Till sist vill Anders Nilsson trycka på att jobbet med FUP:arna är väldigt roligt.

- Att få arbeta med långsiktiga strategiska planer är väldigt inspirerande. Samverkan med olika kompetenser inom Locum, vården och andra förvaltningar inom regionen är för mig personligen mycket givande. ✨

LÄKANDE MILJÖER

Träd, växter och vatten utanför vårdfastigheterna kan bidra till tillfrisknande. Därför ges utemiljö runt sjukhusen stor prioritet. Möjligheten att kunna se ut över grönska eller en vacker miljö har betydelse för placering av fönster och sängar i rummen.

Konst inom- och utomhus har också en läkande och stimulerande funktion för både patienter och medarbetare. En läkande vårdmiljö kan också handla om bevarad integritet, gott bemötande, att inte utsättas för smitta eller att få ostörd sömn.

ÖVERGRIPANDE MÅL

- Ekonomi och resurser
- Ekologi, miljö & hälsa.
- Mobilitet
- Stadsutveckling
- Område och liv
- Vård, forskning & samverkan.
- Samarbete och delaktighet

Sjukhusrum på Sabbatsbergs sjukhus. Bilden är från 1871, långt från enkelrummens tid.

Från plats i sal till eget rum

Vårdrummets historia kan förenklat ses som en stor cirkel från antikens sjukhus med patientens behov i centrum via en lång period med fokus på sjukdomsprocessen tillbaka till dagens patientfokus.

TEXT Gunnar von Sydow BILD Wikipedia, Olof Holdar, Regionarkivet, Håkan Lindgren

Redan på 500-talet f.Kr. började tempel avsedda för helande av sjuka byggas i det antika Grekland. De kom att kallas asklepion efter Asklepios, läkekonnstens gud. Vården utgick helt från den sjukes behov. Bland annat fick patienterna drömma, sövda av olika droger, en av dem var troligen opium. De berättade om drömmarna för läkare som ställde diagnos och ordinerade behandling. I anslutning till templen anlades ofta spa och sanatorier enligt en uttalad holistisk syn på patienternas behov.

Asklepion utvecklades fram till 400-talet e.Kr. bland annat i det romerska riket som från 200-talet f. Kr. byggde sjukhus för slavar, soldater och gladiatorer som alla betraktades som värdefull egendom. Störst asklepion byggdes

i Epidauros på Peloponnesos. Här fanns bland annat en vårdavdelning med 180 rum för döende patienter och för förlösningar, de flesta var enpatientrum.

När kristendomen med tiden spred sig över Europa försvann dessa föregångare till sjukhus. Sjuka fick i stället hjälp i kloster och behandlades med böner. Munkar och nunnor översatte och bevarade antikens skrifter om sjukvård. Det vanligaste var annars att sjuka stannade hemma och fick besök av läkekunniga. På medeltiden hade egentligen endast de rika råd att anlita en doktor eller apotekare.

Även om det fanns undantag, exempelvis ett spetälskehospital på Helgeandsholmen redan på 1200-talet, levde svenskarna utan

sjukhus fram till 1665 då sjukstugan vid Falu koppargruva med sina 12 sängar blev Sveriges första för somatiskt sjuka. Det första riktiga sjukhuset blev Serafimerlasarettet som öppnades 1752, låt vara att det var mindre med sina 8 vårdplatser. I början av 1900-talet var det dock utbyggt till drygt 500 platser.

Fram till nutid vårdades patienterna på de allt fler sjukhusen i salar, ofta i 12-bäddrum. Innan antibiotikan upptäcktes byggdes sjukhus vanligen som paviljonger med varje avdelning i eget hus. I Karolinska Solna inreddes vårdrummen tidigt, på 40-talet, i ljusa färger och trämöbler. Mellan sängarna hängde ofta tygdraperier som i dag ses som smittrisker och som ersatts av skärmar. På salarnas tid trängdes patienterna i gemensamma tvättrum, med

4-bäddssal Danderyds sjukhus. Draperier mellan gav lite avskildhet.

De gamla grekerna vårdade värdefulla patienter i så kallade asklepiön.

Florence Nightingale införde regler för luftflöden runt sjukhussängarna.

I dag vårdas nästan alla patienter i enkelrum på svenska sjukhus. Rummen ger större integritet och mindre smittrisk.

risk för smittspridning. Då låg de också länge på sjukhus, ibland flera månader.

På 1940-talet blev vårdrummen mindre, med 2–6 patienter i varje. De första enpatientrummen infördes på Karolinska Solna. I de rum där patienter låg isolerade kunde anhöriga sova över, på utfällbara stolar. Vid samma tid skapades det sängbord som fortfarande används, en kombination av mat, läs- och skrivbord med lättsköta träytor.

På 1940-talet kom också antibiotikan och då kunde paviljongerna överges och sjukhus som exempelvis Södersjukhuset byggas i en kompakt huskropp med hissar och närhet till sjukhusets alla funktioner.

Numera byggs i princip enbart enpatientrum. Fördelarna är många, som att smittrisen minskar, att integriteten värnas, att det är enklare för anhöriga att besöka och sova över. Nackdelar som nämns är att vissa patienter kan känna sig isolerade, bli passiva och tillbringa mer tid i sängen. Dock är patienter nuförtiden inlagda allt kortare tid.

I dagens vådrum gäller tydliga regler om att inredning ska vara fräsch och lättskött.

Alla ytor ska vara avtorkbara, rummen lätta att städa mellan alla patientbyten. Varje patient har egen tv och eluttag för elektroniska apparater. Det ska finnas ett handfat i varje rum så patienten kan se att personalen sköter sin handhygien. Det finns tydliga regler för utrymme kring säng och wc som handlar om framkomlighet med rullstol eller rullator och för att personalen ska få en bra arbetsmiljö.

Tidigare handlade sådana regler också om vilken luftmängd som behövdes kring varje säng, något som Florence Nightingale införde i mitten av 1800-talet. Det behovet finns inte på samma sätt med effektiv ventilation.

»I glesbygd testas redan även så kallade virtuella vådrum där patienten själv kan ta blodprov och liknande som analyseras på distans.«

I dag projekteras och anpassas sjukhus till moderna insikter om varje enskild patients bästa. Patienten står i fokus, precis som under antiken. Samtidigt planeras för framtida behov. Sjukvården måste hantera den postantibiotiska eran som vi är på väg in i, där multiresistenta bakterier ökar smittrisen på sjukhusen. Enpatientrummen kräver också mer vårdpersonal.

Ytterligare en utmaning att hantera är kompetensförsörjning. I glesbygden testas till exempel så kallade »virtuella vådrum« där patienten själv kan ta blodprov och liknande som analyseras på distans. Det höjs nu röster för att införa dessa vådrum även i städerna.

Ny teknik kan även öppna möjligheter till fjärrövervakning och distansrådgivning i realtid, med apparater som kontinuerligt övervakar hjärtrytm och liknande och som larmar om några värden börjar avvika. Kanske kan vi ana en återgång till mer vård i hemmet – som på medeltiden. ❁

Källor: Ingela Rylander, vårdlokaltutvecklare Locum, samt bland annat Chalmers och Stockholmskällan.

»Vi har en bra krisapp för att dela lägesbild och uppdatera händelseutvecklingen.«

Fråga Locum > Jörgen Ristare, tjänstgör i beredskapsfunktionen

Berätta om Locums beredskapsfunktion?
– Beredskapsfunktionen ska larmas vid allvarliga olyckor och kriser, för att initiera och samordna ett inledande arbete. Den ska också larma och informera Locums säkerhetschef som kan dra i gång krisledningsorganisationen. Beredskap pågår 17–08 på vardagar samt helger. När vi har beredskap ansvarar vi för hela Locums fastighetsbestånd.

Hur många är ni som har beredskap?

– Jag delar på beredskapen med ett tiotal personer, några är driftcontroller som jag själv, men det är även teknikförvaltare, förvaltare och projektledare. Vi nås via en beredskapstelefon som går runt mellan oss, och vi har en rakelenhet.

Hur ofta får ni rycka ut?

– Jag har haft beredskap i 1,5 år utan att behöva rycka ut, hittills har jag kunnat lösa saker via telefon. Det mesta händer dagtid och tas då om hand av linjeorganisationen.

Vilka är de vanligaste samtalen?

– Det vanligaste samtalet är en felringning, att någon ringer direkt till oss i stället för till Locums kundtjänst när något är trasigt. Då hänvisar vi till kundtjänsten.

Vad händer vid ett larm?

– Är det en stor kris, som bedöms påverka verksamheten och/eller fastigheten, då eskalerar vi larmet inom Locums beredskapsorganisation och kan kalla in Locums strategiska krisledningsgrupp. Vi orienterar chefläkare vid aktuellt sjukhus och regionens tjänsteman i beredskap (TIB) som kan bistå med koordinering med vården.

Ser du något mardrömsscenario framför dig?

– För mig är det att ett sjukhus får ett större avbrott av en viktig extern försörjning. Vattenavbrott är svårast att hantera eftersom vi då är beroende av kommuner och vattenleverantörer. El kan ersättas med reservkraft och mobila pannor kan kopplas in om värmen försvinner.

Kommunikation är viktigt i kriser. Hur hanterar ni det?

– Vi har en bra krisapp för att dela lägesbild och uppdatera händelseutvecklingen. Vi har också Locums KIB (Kommunikatör i Beredskap), som kommunicerar med verksamhet, medier och allmänheten. ❁

JÖRGENS BEREDSKAPSTIPS FÖR HEMMET

- Ha brandvarnare.
- Ha en brandsläckare, se till att du vet var den är.
- Ha vatten på flaskor hemma så du klarar dig vid strömavbrott eller kontaminerat vatten.

FRÅGA LOCUM

Vill du ställa en fråga till en av våra många experter? Eller har du tips på ett ämne vi borde ta upp här? Kontakta i så fall Locums redaktör, se redaktionsrutan.

BILD MADELEINE SJÖHAGE

aktuella projekt >

BILD SOLBRITT ERIKSSON

S:t Görans Sjukhus >

Akutenré öppnad

I slutet av januari öppnades den nya entrén till Capio S:t Görans sjukhus akutmottagning för vuxna. Våren 2018 stängdes entrén tillfälligt eftersom en ny vårdbyggnad skulle byggas och därefter har entrén till akuten gått via huvudentrén.

Handens sjukhus >

Röntgenavdelningen moderniseras

En ny CT-kamera ska installeras på röntgenavdelningen på Handens sjukhus. Kameran är så stor att bjällklaget behöver förstärkas. I samband med detta renoveras även ytskikt och smärra anpassningar görs av lokalerna. Arbetet beräknas bli färdigt efter påsken 2020.

Nomineringen lyder:
»Chopin är inget dussinhus. Här förenas tekniskt avancerad utrustning i världsklass med en god miljö för patienter och vårdpersonal.«

Årets bygge / Chopin > Den nya behandlingsbyggnaden i Huddinge är nominerad till tävlingen Årets Bygge 2020, arrangerat av Byggindustrin. I den 29 000 kvadratmeter stora byggnaden på Huddinge sjukhusområde samlas operation, intervention, röntgen och sterilteknik. Locum är byggherre för projektet.

Hållbarhet >

Miljöstyrning av byggprojekt

Löpande uppföljning av miljöarbetet i befintliga projekt och ramavtal har visat att det finns potential att förenkla, förbättra, kvalitetssäkra och effektivisera miljöstyrningen. Därför har Locum under 2019 bedrivit ett utvecklingsarbete av rutiner, mallar och styrdokument för miljöstyrning i byggprojekt. Syftet är bland annat att anpassa miljöarbetet till Locums förändrade projektportfölj, som framöver kommer innehålla en större andel ombyggnationer med fokus på tekniska upprustningar.

78

Så många operationssalar byggs inom ramen för de strategiska investeringarna 2011-2022.

Södersjukhuset >

Urban sjukhuspark i litet format

Flera stora nya byggnader står nu klara i västläget vid Södersjukhuset. Markarbeten går nu in i slutfasen.

Målet med arbetet är att bygga en urban sjukhuspark med kuiperad trädgårdsterrass med buskar, träd, gräsmattor, konst och vattendrag.

Parken ska vara öppen för allmänheten. Det blir även en ny minneslund med statyer och sittplatser i anslutning till Rum för avsked.

Huddinge sjukhus >

Endoskopimottagning får nya lokaler

Helt nya lokaler specialanpassade för ME Övre Buk (Tema Cancer), med omfattande öppenvård, dagvård och en medicinsk behandlingsavdelning samt lokaler för Gastrolab (Tema Iol) stod klara för inflyttning i januari 2020. Här finns dessutom en helt ny och högteknologisk endoskopienhet. Andra etappen beräknas vara klar hösten 2020.

Svar till Gissa stället >
Smeden och skulptören Zoltan Schnierer har återskapat konstverket »Boet« på S:t Görans sjukhus i tät dialog med den ursprungliga konstnären Hans Jörg Jeschke. Verket är sju meter hög och gjord av cortenplåt. (Frågan finns på sid 5.)

3 frågor >

BILD PRIVAT

Maria Ageborg, omvårdnadschef Rosenlund Dialys.

Berätta om Njurmedicinska verksamheten vid Rosenlunds sjukhus?

– Det är verksamheterna vid Karolinska Solna och Kungsholmsdialysen som slagits samman till en enhet, vilket gör att vi kan samla mottagning och egenvårdsbehandling på samma ställe. Här finns en njurmedicinsk mottagning, en PD-mottagning (peritonealdialys), en dagvårdsavdelning för bloddialys i hemmet och en självdialysenhet.

Är ni nöjda?

– Vi har fått jättebra, funktionsenliga lokaler med stora patientsalar och fina mottagningsrum. Vi som kommer från Kungsholmen märker det speciellt – vi hade fina lokaler, men de här lokalerna är gjorda för vård. Det finns personer som har gjort ett fantastiskt jobb, en av dem är Locums projektledare Lena Larsson som har löst många problem.

Ser vi stora innovationer inom dialysområdet?

– Tekniskt hände det mera på 1980- och 90-talen, då vi fick avsevärt bättre maskiner och EPO som gör att det inte krävs blodtransfusioner. I dag handlar det mest om att utveckla mindre maskiner för hemmabruk. Inom Region Stockholm satsar vi i dag i första hand på att öka antalet patienter i egenvårdsbehandling.

TILLVERKNING

Tillverkas ofta lokalt på varje sjukhus genom att uteluft sugas in i kompressorer som höjer trycket till cirka åtta gånger högre tryck än atmosfärstryck (sju bar övertryck).

BEHANDLING

Filter tar bort föroreningar och partiklar. Torkar avlägsnar kvarvarande vatten. Regulatorer sänker trycket till fem bar övertryck.

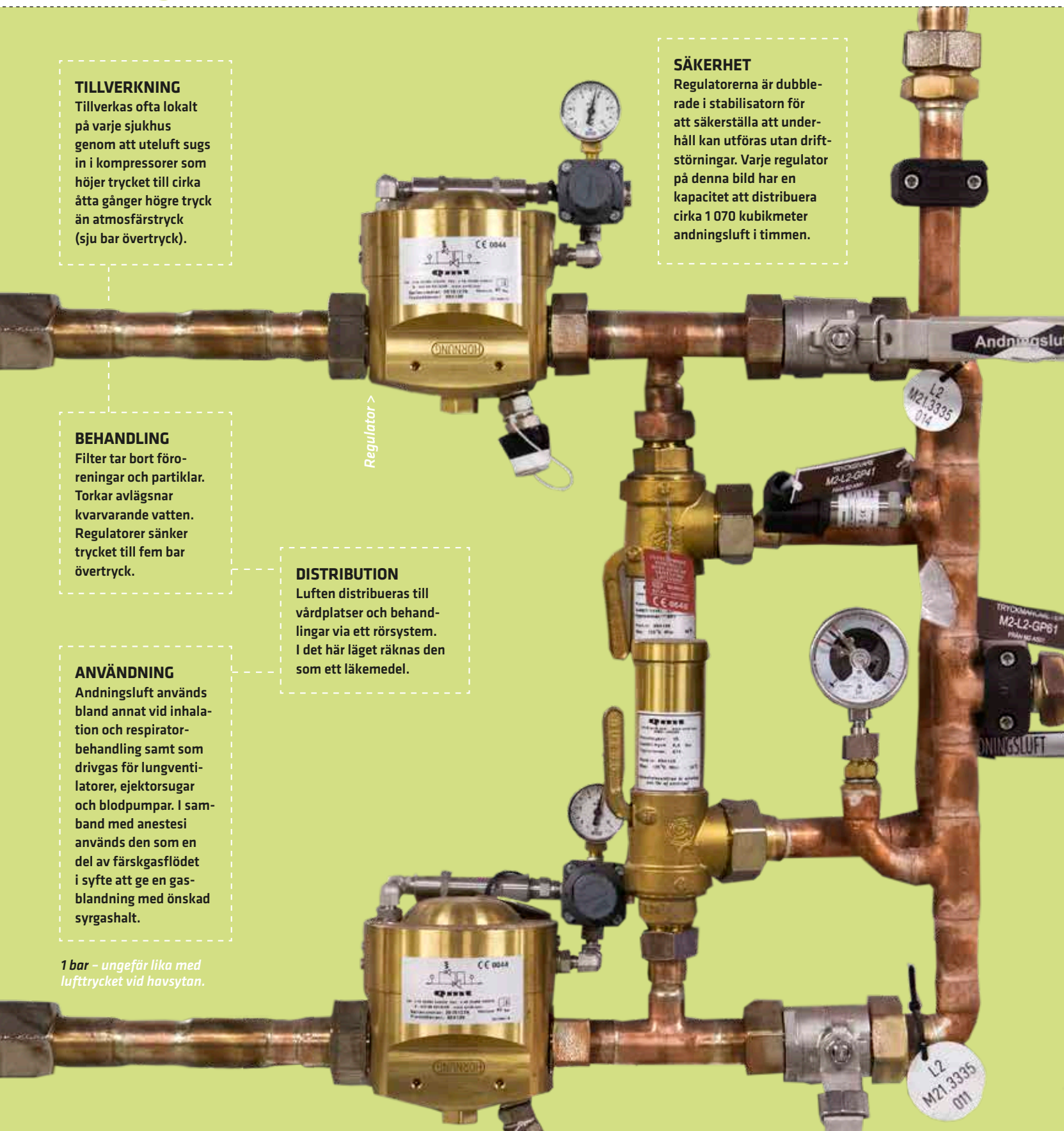
ANVÄNDNING

Andningsluft används bland annat vid inhalation och respiratorbehandling samt som drivgas för lungventilatorer, ejektorsugar och blodpumpar. I samband med anestesi används den som en del av färskgasflödet i syfte att ge en gasblandning med önskad syrgashalt.

1 bar - ungefär lika med lufttrycket vid havsytan.

SÄKERHET

Regulatorerna är dubblade i stabilisatorn för att säkerställa att underhåll kan utföras utan driftstörningar. Varje regulator på denna bild har en kapacitet att distribuera cirka 1070 kubikmeter andningsluft i timmen.

Regulator >

DISTRIBUTION

Luften distribueras till vårdplatser och behandlingar via ett rörsystem. I det här läget räknas den som ett läkemedel.

Andningsluft

L2
M213335
014

TRYCKMÄTNING
M2-L2-GP61
PÅN 1070

TRYCKMÄTNING
M2-L2-GP61
PÅN 1070

ANDNINGSLUFT

L2
M213335
011